

**СВІТОВІ ПРІОРИТЕТИ В ГАЛУЗІ ЗАХИСТУ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я:
ДО ПЕРСПЕКТИВИ ПРИЙНЯТТЯ КОНЦЕПЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
ОХОРОНИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ НА 2014 – 2018 РОКИ**

Рабінович М. Л.

*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Досліджено пріоритети політик в галузі охорони психічного здоров'я на міжнародно-правовому та наднаціональному рівні, а також в окремих країнах з огляду на актуалізацію прийняття Концепції державної політики охорони психічного здоров'я в Україні на 2014 – 2018 роки. Обговорюються такі питання, як організація охорони психічного здоров'я, деінституціоналізація послуг в галузі охорони психічного здоров'я, залучення громад, захист груп і меншин, боротьба з стигматизацією та дискримінацією хворих, спеціальні профілактичні заходи.

Ключові слова: психічне здоров'я, пріоритети, концепція державної політики.

Вступ

Однією із важливих функцій держави є забезпечення права громадян на охорону здоров'я, яке знаходить відображення у міжнародно-правових актах, ратифікованих Україною, зокрема Всесвітній декларації прав людини, Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права, Конвенції ООН про права людей із обмеженими можливостями тощо. Забезпечення права особи на здоров'я вимагає від держав моніторингу світових та національних тенденцій щодо розвитку загроз здоров'ю із метою оперативного регулювання на нові загрози здоров'ю. У світовому тягарі хвороб значна частка належить розладам психічного здоров'я, які становлять значну суспільну небезпеку через наступні чинники:

- тісний взаємозв'язок психічних розладів із такими макросоціальними проблемами, як бідність, безробіття, брак соціального захисту уразливих категорій населення;
- створюване розладами психічного здоров'я комплексне навантаження на економічну, соціальну та освітню системи, зокрема через необхідність забезпечення особам, які страждають на розлади психічного здоров'я, паліативної та хоспісної допомоги;
- тенденцію до соціальної ексклюзії та стигматизації осіб, які страждають на розлади психічного здоров'я.

Зважаючи на серйозність загрози, світова спільнота активно працює над виробленням підходів та створенням міжнародно-правової бази сприяння покращенню психічного здоров'я населення. Актуалізація проблеми боротьби із психічними хворобами поряд із недосконалістю сучасної правової бази у відповідному аспекті зумовили необхідність розробки Концепції державної політики охорони психічного здоров'я в Україні на 2014 – 2018 роки.

Аналізу стану психічного здоров'я населення, організаційно-методичних засад існуючої системи надання психіатричної допомоги та перспективам її реформування присвячено наукові роботи М.К. Хобзея, П.В. Волошина, Н.О. Марути, Л.І. Дьяченка, О.М. Балакіревої, В.С. Підкоритова тощо. Серед юристів значну увагу питанням вдосконалення правового регулювання галузі охорони здоров'я приділяють О.М. Цімборовський, С.Г. Стеценко, І.Я. Сенюта тощо.

Щодо зарубіжних наукових студій, варто виокремити дослідження, здійснювані такими міжнародними та наднаціональними інституціями, як ВООЗ, ЮНІСЕФ, Агентство ЄС з основних прав, Європейська обсерваторія з систем охорони здоров'я та відповідних політик тощо, а також національними державними органами з захисту прав людини та охорони здоров'я. В роботах як вітчизняних, так і зарубіжних авторів значна увага приділяється аналізу результатів деінституціоналізації надання психіатричної допомоги в Європі та США (В. Антоні, С. Герсон, Л. Бахрах).

Більшість існуючих досліджень охоплюють стан проблеми лише в певній країні або у розрізі діяльності певної організації, тоді як формулювання пріоритетів національної політики в галузі охорони здоров'я вимагає застосування компаративних методів дослідження та звертання особливої уваги на імплементацію стратегічних стандартів, висвітлених у рамкових документах міжнародних та національних організацій на рівні окремих країн.

Вивчення сучасних міжнародно-правових та наднаціональних підходів до визначення пріоритетів щодо регулювання психічного здоров'я сприятиме створенню Концепції політики охорони психічного здоров'я, що відповідатиме міжнародним стандартам права особи на здоров'я, в той час, як звернення до стратегій сприяння психічному здоров'ю, вироблених у зарубіжних країнах, стане у нагоді при вивченні відповідних кращих практик.

Виклад основного матеріалу дослідження

1. Пріоритети політики сприяння психічному здоров'ю: погляд ВООЗ

Відповідно до визначення ВООЗ, одним з ключових елементів здоров'я є психічне здоров'я. Зважаючи на актуалізацію проблеми сприяння психічному здоров'ю у глобальному контексті, 27 травня 2013 року на 66-й Всесвітній асамблеї з охорони здоров'я було затверджено Всеосяжний план дій щодо психічного здоров'я на 2013 – 2020 роки. Особливістю Плану є те, що в ньому підкреслюється значення навколишнього середовища для забезпечення психічного здоров'я населення, а також міститься пропозиція щодо політико-правового регулювання сприяння психічному здоров'ю у зв'язку із розповсюдженням соматичних хвороб.

Із огляду на результати аналізу ситуації у галузі психічного здоров'я, Планом визначено чотири основні цілі в галузі забезпечення психічного здоров'я, а саме: посилення ефективного управління та лідерства у відповідній галузі; надання всеосяжної, інтегрованої та орієнтованої на загрозу, психічної та соціальної допомоги без відриву від громади; імплементація стратегій для сприяння розвитку та профілактики психічного здоров'я; розвиток інформаційних систем та досліджень щодо психічного здоров'я.

В рамках розвитку ефективного управління та лідерства пропонується створення координаційного механізму для забезпечення стратегічного планування, оцінки

необхідностей, мультисекторної кооперації та оцінки якості послуг, що надаються; сприяння ознайомленню співробітників органів влади із питанням психічного здоров'я; покращення механізмів відповідальності у галузі; реформу планування використання ресурсів.

Найважливішою задачею в рамках другої цілі Плану є деінституціоналізація системи надання психіатричної допомоги та надання відповідної допомоги без ізоляції пацієнта від громади, а також сприяння отриманню пацієнтами інших доступних послуг, зокрема, в галузі працевлаштування та освіти, залученню до процесу надання послуг членів родини та отримання усіма залученими особами повної необхідної інфраструктури [1].

ВООЗ рекомендує країнам-членам ООН імплементувати у практику спеціальну систему оцінювання та покращення якості стандартів прав людини в галузі психіатричної та соціальної допомоги (WHO Quality Rights Tool Kit). Відповідна система є методологічним базисом для оцінювання якості відповідної допомоги у країнах-членах, та розкриває усі етапи оцінювання: від створення команди та проведення належних тренінгових заходів до використання результатів оцінювання [2].

2. Стратегія щодо психічного здоров'я у ЄС

Психічне здоров'я є одним з важливих об'єктів соціальної політики ЄС. Основним документом, що містить пропозиції щодо уніфікації відповідних політик ЄС, є Зелена книга «Покращення психічного здоров'я населення. До стратегії щодо психічного здоров'я у ЄС». Пріоритетними цілями стратегії є сприяння психічному здоров'ю усіх осіб, профілактика, покращення якості життя хворих на психічні хвороби за допомогою соціальної інклюзії та захисту їхніх прав, а також розвиток системи інфраструктури, досліджень та знань з проблем психічного здоров'я [5]. Серед пріоритетів, згадуваних у резолюції Європарламенту щодо психічного здоров'я, варто згадати профілактику депресій та суїциду, забезпечення психічного здоров'я молоді, сприяння психічному здоров'ю літніх людей, психічне здоров'я в освіті та на роботі [6].

3. Пріоритети стратегії сприяння психічному здоров'ю в окремих країнах

Коротко окресливши пріоритети розвитку психічного здоров'я, встановлені на міжнародно-правовому та наднаціональному рівні, звернемося до прикладів стратегій сприяння психічному здоров'ю в окремих країнах. Так, пріоритетами політики Великої Британії в галузі охорони психічного здоров'я, заснованої на принципах рівності, справедливості та відповідальності, є досягнення кращого стану психічного здоров'я для якнайбільшої кількості людей різного віку; одужання для якнайбільшої кількості людей, які страждають на розлади психічного здоров'я; сприяння фізичному здоров'ю людей, які страждають на психічні розлади; отримання якнайбільшою кількістю осіб позитивного досвіду догляду та підтримки; досягнення того, щоб якнайменша кількість людей страждала від відвортної шкоди, а також стигми та дискримінації [4, с. 18 – 29]. В рамках кожної з цілей визначаються ключові сфери дії, які включають реформи як безпосередньо в галузі забезпечення психічного здоров'я та надання психіатричної допомоги, так і в пов'язаних галузях, зокрема соціального захисту. Важливою особливістю стратегії є формулювання індикаторів, що дозволяють оцінити стан реалізації зазначених вище цілей. Окрім загальногалузевих індикаторів, в Британії застосовуються системи стандартизації та оцінки діяльності в окремих га-

лузях психічного здоров'я. Так, наприклад, цікавою для аналізу є система стандартів та оцінки послуг щодо превенції суїциду, що включає такі індикатори, як «належний рівень догляду», «контакти з родиною та співробітниками», «дослідження обставин інциденту», «належні медикаменти» тощо [10, с. 10 – 17]. Комплексне застосування усіх індикаторів дозволяє дослідити кожний окремий випадок, коли суїциду не вдалося запобігти, а також виокремити кращі превентивні практики.

На відміну від загальнодержавної стратегії Британії, Стратегія психічного здоров'я в Шотландії базується на принципах приділення якнайбільшої уваги особі, безпеці та ефективності. Значною особливістю Стратегії є її деінституціоналізаційна спрямованість, адже нею закріплено візію, відповідно до якої, до 2020 року усі особи матимуть довше, більш здорове життя вдома або в умовах, наближених до домашніх. Для реалізації цієї цілі Стратегією виокремлено сім основних тем, а саме: більш активне залучення родин та роботодавців; надання більшої індивідуальної підтримки; підтримка самоменеджменту та самопідтримки; боротьба із стигматизацією та дискримінацією; фокус на правах осіб, які страждають на розлади психічного здоров'я; приділення більшої уваги особистим, соціальним та клінічним результатам надання допомоги; застосування новітніх технологій з метою отримання інформації та надання послуг, заснованих на фактах [14].

Особливу увагу Стратегія приділяє забезпеченню психічного здоров'я дітей та підлітків, необхідності глибокого аналізу підходів до вирішення розповсюджених проблем, пов'язаних із психічним здоров'ям (посттравматичний стрес, психічне здоров'я літніх людей та осіб, що страждають на соматичні хвороби) та послугам в рамках громади (зокрема, кризовим). Варто зазначити, що Національною служби здоров'я розроблено індикатори прогресу за кожним із означених напрямків роботи.

2012 року було вперше прийнято Стратегію психічного здоров'я в Канаді. Стратегія включає шість основних напрямків, в рамках кожного з яких визначено чотири-п'ять пріоритетів. Так, охоплено такі напрямки, як сприяння та превенція (із особливою увагою до психічного здоров'я молоді та літніх осіб; права осіб, хворих на розлади психічного здоров'я; забезпечення доступу до відповідних послуг; лідерство та кооперація тощо. Особливим напрямком, виокремленим Стратегією, є покращення послуг в галузі психічного здоров'я для іммігрантів, біженців та окремих етнокультурних груп (що включає, між іншим, поширення стандартів культурної компетенції та культурної безпеки; збільшення уваги до ролі традиційних знань, звичаїв та традицій у лікуванні психічних розладів; забезпечення доступу до інформації та послуг різними мовами; залучення етнокультурних організацій та громад до надання допомоги). Другою специфічною сферою уваги є надання психіатричної допомоги у віддалених та переважно сільських районах в контексті необхідності покращення умов життя та соціальної підтримки у даних районах. Стратегією пропонується приділяти увагу специфічним потребам в галузі психічного здоров'я, що виникають у зв'язку зі статевою самоідентифікацією та сексуальною орієнтацією [7]. Як і в Шотландії, в Канаді пропонується збільшити ресурси для надання психіатричних послуг в рамках громади, встановити зв'язки між агенціями, що займаються проблемами здоров'я, психічного здоров'я та боротьбою із залежностями; розвинути програми громадської підтримки осіб із розладами психічного здоров'я. Особливістю Стратегії, виробленої в Канаді, є наявність в ній вказівок на кращі провінційні

та громадські практики та проекти в кожній з галузей, що дозволяє краще зрозуміти візію того, яким саме чином мають бути імplementовані певні цілі.

Переходячи до аналізу стратегічних документів в більш загальному контексті, зазначимо, що відповідно до дослідження ВООЗ «Політики та практики для психічного здоров'я в Європі», незважаючи на те, що значна кількість країн ЄС не визнала психічне здоров'я пріоритетом державної охорони-оздоровчої політики, майже всі країни мають стратегічні документи в галузі охорони психічного здоров'я (приблизно половину даних документів було ухвалено після 2005 року) [3, с. 1 – 3].

Більшість стратегічних документів в галузі охорони психічного здоров'я охоплюють такі питання, як організація доступу до послуг в рамках громади; зменшення кількості ліжок у психіатричних лікарнях; інтеграція базових послуг в галузі психічного здоров'я у систему надання первинної медичної допомоги; профілактика психічних розладів тощо. Спеціальні програми щодо превенції стигматизації та дискримінації наявні в усіх країнах ЄС. У значно меншій кількості країн (Нідерланди, Франція, Фінляндія) пропонується приділяти увагу залученню в систему надання психіатричної допомоги роботодавців, членів родини та осіб, які безпосередньо користуються відповідними послугами; забезпеченню рівного доступу різних груп до послуг в галузі психічного здоров'я; розвитку необхідних людських ресурсів та адвокації та необхідних інформаційних систем. Слід зазначити, що більшість досліджуваних країн використовують практики та програми, спрямовані на боротьбу із конкретними проблемами психічного здоров'я певної групи населення (наприклад, в більшості країн ЄС існують спеціальні програми превенції депресії серед робітників, що входять до групи ризику, суїциду, посттравматичного синдрому тощо [3].

Здійснивши детальний аналіз декількох національних стратегій щодо забезпечення психічного здоров'я та коротко розглянувши питання, які найбільш часто згадуються у відповідних документах, перейдемо до розгляду стану вітчизняної правової бази щодо забезпечення психічного здоров'я.

4. Стан вітчизняної правової бази в галузі охорони психічного здоров'я

Відносини щодо забезпечення психічного здоров'я нації регулюються такими нормативно-правовими актами, як Конституція України (ст. 49), Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», Закон України «Про психіатричну допомогу», Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про вдосконалення Порядку надання психіатричної допомоги дітям» тощо. Варто зазначити, що за останні десять років було здійснено декілька спроб вироблення стратегічних документів як в контексті охорони здоров'я загалом, так і щодо психічного здоров'я. Наразі окремі положення щодо реформування охорони-оздоровчої галузі з метою підвищення якості та доступності медичних послуг (зокрема, розмежування медичної допомоги на первинному, вторинному та третинному рівнях), ефективності державного фінансування та створення стимулу для здорового способу життя населення та здорових умов праці наявні в Програмі економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» та Указі Президента України «Про Національний план дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010 – 2014 роки» «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», однак вони не стосуються безпосередньо реформи психічної допомоги [12], [13].

У квітні 2012 року МОЗ України було запропоновано Проект Закону України «Про затвердження Загальнодержавної програми «Здоров'я – 2020: український вимір», який також не містить окремих положень щодо забезпечення психічного здоров'я [9].

2006 року МОЗ було розроблено Концепцію Державної цільової комплексної Програми розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на 2006 – 2010 роки, яку не було затверджено. Концепцією виокремлювалися такі основні задачі, як забезпечення доступності і якості спеціалізованої психіатричної допомоги шляхом інтеграції психіатричних послуг у систему первинної медико-санітарної допомоги; створення необхідного науково-методичного та нормативно-правового забезпечення реформи системи охорони психічного здоров'я; підвищення обізнаності населення щодо питань психічного здоров'я; подолання стигматизації осіб, що страждають на розлади психічного здоров'я; підтримка здорового способу життя в усіх верствах населення України; розвиток системи профілактики психічних розладів у дорослих і дітей та ефективне використання фінансування галузі. Для реалізації даної цілі було вирішено сконцентруватися на таких пріоритетних напрямках, як боротьба зі стигматизацією; розробка та впровадження в практику стандартів надання психіатричної допомоги; забезпечення доступної та диференційованої психіатричної допомоги (зокрема, інтеграція психіатричних послуг у систему первинної медико-санітарної допомоги); налагодження координації між першим та другим рівнями надання допомоги; реформування матеріально-технічної бази; розвиток людських ресурсів; забезпечення наукового обґрунтування реформування системи надання психіатричної допомоги; профілактика самогубств; стратегія зміцнення психічного здоров'я на робочих місцях, у школах та ВНЗ, а також залучення пацієнтів та їхніх родичів, громадських організацій хворих тощо до розвитку обслуговування хворих [8].

Новелою в галузі регулювання системи надання психіатричної допомоги є Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про вдосконалення Порядку надання психіатричної допомоги дітям». Відповідно до Порядку, підвищення доступності та якості психіатричної допомоги дітям включає такі заходи, як створення мережі закладів охорони здоров'я, в яких надаватиметься медична допомога дітям із розладами психіки та поведінки; розробку та впровадження медичних стандартів та клінічних протоколів у закладах охорони здоров'я; оснащення закладів необхідною медичною апаратурою; вдосконалення підготовки кадрів тощо [11].

Із аналізу стану законодавства щодо системи надання психіатричної допомоги можна зробити висновок про відсутність наразі стратегічного документу, який би містив засади розвитку системи надання психіатричної допомоги та лише часткове відображення у проекті Концепції та Наказі світових пріоритетів в галузі забезпечення психічного здоров'я. Так, незважаючи на згадку про необхідність забезпечення надання психіатричної допомоги, між іншим, на первинному рівні та залучення громад до обслуговування хворих на психічні розлади, минулою Концепцією не згадується необхідність прагнути до відходу від надання допомоги виключно у спеціалізованих заходах та надання індивідуальної підтримки хворим в рамках громади. Крім того, відсутні положення щодо необхідності забезпечення прав людини в контексті надання психіатричної допомоги, а також розвитку культурних та мовних компетенцій персоналу. Варто зазначити, що в якості спеціального «полосу» проект Концепції згадував лише зміцнення психічного здоров'я

на робочих місцях, у школах та ВНЗ та профілактику суїциду, тоді як особливої уваги потребує психічне здоров'я уразливих груп та профілактика значної кількості інших розповсюджених психічних хвороб. Брак вузькоспеціальних цілей та напрямків роботи викликає, в свою чергу, відсутність згадок про будь-які координаційні механізми між агенціями охоронно оздоровчого та соціального сектору.

Аналіз Наказу МОЗ України «Про вдосконалення Порядку надання психіатричної допомоги дітям» свідчить про те, що ним охоплено лише організаційні аспекти забезпечення доступності та якості психіатричної допомоги дітям, не відображено зв'язку між правами дитини та наданням їй відповідної допомоги, не окреслені механізми кооперації різних служб при захисті дітей, що страждають на психічні розлади та розлади поведінки, та шляхи боротьби зі стигматизацією пацієнтів.

Висновки

Розгляд сучасної вітчизняної нормативно-правової бази щодо забезпечення психічного здоров'я в розрізі сучасних викликів в даній галузі та відповідного стратегічного реагування на міжнародно-правовому, наднаціональному та національному рівні свідчить про необхідність, по-перше, розробки Концепції державної політики України у галузі психічного здоров'я на 2014 – 2018 роки та внесення відповідних змін до існуючої нормативно-правової бази, а, по-друге, внесення змін до діючого Порядку надання психіатричної допомоги дітям, затвердженого Наказом МОЗ України № 400 від 18 травня 2013 року.

При розробці Концепції державної політики України у галузі психічного здоров'я до уваги необхідно взяти наступні питання: реформування системи надання психіатричної допомоги із метою активізації надання допомоги на первинному рівні та зменшення навантаження на спеціалізовані психіатричні інституції; вдосконалення систем управління, стратегічного планування та фінансування в галузі; залучення пацієнтів, їх родичів, громад до надання допомоги; розробка програм диференційованої допомоги (з урахуванням віку, статі, характеру розладу; певних життєвих обставин, необхідності надання комплексних послуг); вироблення кращих практик надання культурно та мовно сензитивних послуг для представників національних меншин, мігрантів та біженців; боротьба із стигматизацією осіб, які страждають на розлади психічного здоров'я. Розробка Концепції потребуватиме більш глибокого аналізу існуючої законодавчої бази, а також відповідних рекомендацій ВООЗ, стратегій ЄС та зарубіжних країн. Особлива увага має бути приділена впровадженню та розвитку системи стандартизації та оцінки якості надання психіатричної допомоги (із урахуванням WHO Tool Kit та відповідних індикаторів у зарубіжних країнах).

Зміни до Порядку надання психіатричної допомоги дітям мають бути внесені із урахуванням необхідності нормативного закріплення надання допомоги дітям із урахуванням особливостей їхнього правового статусу, вироблення механізму координації діяльності різних служб в контексті захисту дітей при наданні їм психіатричної допомоги та визначення шляхів боротьби зі стигматизацією пацієнтів.

Список літератури:

1. Всесвітня організація охорони здоров'я. Всеосяжний план дій з психічного здоров'я на 2013 – 2020 від 27 травня 2013/ВООЗ, WHA66.8.
2. Всесвітня організація охорони здоров'я. Індикатори оцінки та покращення якості і прав людини

у психіатричних закладах та закладах соціальної допомоги. / ВООЗ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/70927/3/9789241548410_eng.pdf.

3. Всесвітня організація охорони здоров'я. Політики та практики щодо психічного здоров'я в Європі – боротьба із труднощами/ВООЗ. Копенгаген : Регіональний офіс ВООЗ у Європі, 2008 – 176 ст.

4. Департамент охорони здоров'я Великої Британії. Нема здоров'я без психічного здоров'я : урядова стратегія з психічного здоров'я для людей всіх вікових Категорій/ Департамент охорони здоров'я Великої Британії. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.gov.uk/government>.

5. Європейська Комісія. Зелена Книга Вдосконалення психічного здоров'я населення : До стратегії психічного здоров'я для Європейського Союзу від 14 жовтня 2005р/ Європейська Комісія, COM(2005)484.

6. Європейський Парламент. Резолюція з психічного здоров'я від 28 січня 2009/Європейський парламент, 2209 (INI).

7. Комісія з психічного здоров'я Канади. Стратегія з психічного здоров'я для Канади/ Комісія з психічного здоров'я Канади. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mentalhealthcommission.ca/English/initiatives-and-projects/mental-health-strategy-canada?routetoken=4df4f224e75f003a348c344250aabed8&terminitial=41>.

8. Міністерство охорони здоров'я України. Концепція Державної цільової комплексної Програми розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на 2006 – 2010 роки / МОЗ України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/Pro_20060404_0.html.

9. Міністерство охорони здоров'я України. Про затвердження Загальнодержавної програми «Здоров'я – 2020: український вимір»: проект Закону України /МОЗ України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/Pro_20120316_1.html.

10. Національне агентство безпеки пацієнтів. Попередження суїциду. Індикатори для охорони психічного здоров'я /Національне агентство безпеки пацієнтів. – Лондон: NPSA, 2009 – 25 р.

11. Про вдосконалення Порядку надання психіатричної допомоги дітям: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 18.05.2013 № 400 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 58. – ст. 43.

12. Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» : Указ Президента України від 02 червня 2013 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0004100-10>.

13. Про Національний план дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010 – 2014 роки : Указ Президента України від 12 березня 2013 р. № 128/2013 // Офіційний вісник Президента України –2013. – № 7. – с. 3.

14. Уряд Шотландії. Стратегія психічного здоров'я у Шотландії: 2012 – 2015/Уряд Шотландії. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.scotland.gov.uk/Publications/2012/08/9714>.

Рабинович М. Л. Мировые приоритеты в области защиты психического здоровья: к перспективе принятия Концепции государственной политики охраны психического здоровья в Украине на 2014–2018 годы / М. Л. Рабинович // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия: Юридические науки. – 2013. – Т. 26 (65). № 2-1. – Ч. 1. – С. 375-383.

Исследованы приоритеты политик в области охраны психического здоровья на международно-правовом и наднациональном уровне, а также в отдельных странах, учитывая актуализацию принятия Концепции государственной политики охраны психического здоровья в Украине на 2014 – 2018 годы. Обсуждаются такие вопросы, как организация охраны психического здоровья, деинституционализация услуг в области охраны психического здоровья, привлечение общин, защита групп и меньшинств, борьба с стигматизацией и дискриминацией больных, специальные профилактические мероприятия.

Ключевые слова: психическое здоровье, приоритеты, концепция государственной политики.

**WORLD PRIORITIES IN MENTAL HEALTH PROTECTION:
TO THE PROSPECT OF ADOPTING THE FRAMEWORK FOR STATE POLICY
ON MENTAL HEALTH PROTECTION IN UKRAINE FOR 2014 – 2018**

Rabinovych M. L.

I. I. Mechnikov Odessa National University, Odessa, Ukraine

Current role of mental disorders in world burden of diseases, significance of mental disorders-related losses in educational, social and health systems and mental disorders' being strongly interconnected with wellbeing,

mortality and suicide rates calls forth the need to elaborate on the ways to work out policies, aimed at ensuring mental health all over the world. Recent trends in the structure of global burden of diseases urged international and supranational organizations, along with vast majority of countries all over the world to set priorities for improving legal framework on combating mental disorders and finding solutions for accompanying issues.

The following article is dedicated to analyzing world priorities in mental health care protection (perspectives of WHO, the EU and particular countries) with respect to the prospect of adopting The framework for state policy on mental health protection in Ukraine for 2014 – 2018. Such issues as organization of mental health protection, deinstitutionalization of mental healthcare services, involvement of communities, protection of vulnerable groups and minorities, combating stigmatization and discrimination of patients, specific prevention measures, targeting, introducing systems of standardization and progress measurement and making use of new technologies and evidence-based approaches are discussed. Along with the analysis of contemporary legal framework, governing provision of mental healthcare in Ukraine, and legislative activities of relevant governmental institutions, analyzing world priorities in the sphere of mental healthcare allowed singling out uniform issues, which should be necessarily taken into account in light of adopting the Framework for state policy on mental health protection in Ukraine for 2014 – 2018. Proposals for changes to existing legal regulations on providing mental healthcare services for minors are formulated.

Key words: mental health, priorities, the framework for state policy.

Spisok literaturi:

1. Vsesvitnya organizatsiya ohoroni zdorov'ya. Vseosyazhnyi plan diy z psihichnogo zdorov'ya na 2013 – 2020 vid 27 travnya 2013/VOOZ, WHA66.8
2. Vsesvitnya organizatsiya ohoroni zdorov'ya. Indikatori otsinki ta pokraschennya yakosti i prav lyudini u psihiatrichnih zakladah ta zakladah sotsialnoyi dopomogi. / VOOZ. [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/70927/3/9789241548410_eng.pdf
3. Vsesvitnya organizatsiya ohoroni zdorov'ya. Politiki ta praktiki schodo psihichnogo zdorov'ya v Evropi – borotyua iz trudnoschami/VOOZ. Kopengagen : Regionalniy ofis VOOZ u Evropi, 2008 – 176 st.
4. Departament ohoroni zdorov'ya Velikoyi Britaniyi. Nema zdorov'ya bez psihichnogo zdorov'ya : urjadova strategiya z psihichnogo zdorov'ya dlya lyudey vsih vikovih Kategoriy/ Departament ohoroni zdorov'ya Velikoyi Britaniyi. [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: <https://www.gov.uk/government>
5. Evropeyska Komisiya. Zelena Kniga Vdoskonalennya psihichnogo zdorov'ya naselelnya : Do strategiyi psihichnogo zdorov'ya dlya Evropeyskogo Soyuzu vid 14 zhovtnya 2005r/ Evropeyska Komisiya, COM(2005)484
6. Evropeyskiy Parlament. Rezolyutsiya z psihichnogo zdorov'ya vid 28 sichnya 2009/Evropeyskiy parlament, 2209 (INI)
7. Komisiya z psihichnogo zdorov'ya Kanadi. Strategiya z pishichnogo zdorov'ya dlya Kanadi/ Komisiya z psihichnogo zdorov'ya Kanadi. [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: <http://www.mentalhealthcommission.ca/English/initiatives-and-projects/mental-health-strategy-canada?routetoken=4df4f224e75f003a348c344250aabed8&terminitial=41>.
8. Ministerstvo ohoroni zdorov'ya Ukraini. Kontseptsiya Derzhavnoyi tsilovoyi kompleksnoyi Programi rozvitku ohoroni psihichnogo zdorov'ya v Ukraini na 2006 – 2010 roki / MOZ Ukraini. [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/Pro_20060404_0.html.
9. Ministerstvo ohoroni zdorov'ya Ukraini. Pro zatverdzhennya Zagalnodержavnogo programi «Zdorov'ya – 2020: ukrayinskiy vimir»: proekt Zakonu Ukraini / MOZ Ukraini. [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/Pro_20120316_1.html.
10. Natsionalne agenstvo bezpeki patsientiv. Poperedzhennya suyitsidu. Indikatori dlya ohoroni psihichnogo zdorov'ya /Natsionalne agenstvo bezpeki patsientiv. – London: NPSA, 2009 – 25 p.
11. Pro vdoshkonalennya Poryadku nadannya psihiatrichnoyi dopomogi dityam: Nakaz Ministerstva ohoroni zdorov'ya Ukraini vid 18.05.2013 № 400 // Ofitsiyiny visnik Ukraini. – 2013. – №58. – st. 43.
12. Programa ekonomichnih reform na 2010 – 2014 roki «Zamozhne suspilstvo, konkurentospromozhna ekonomika, efektyvna derzhava»: Ukaz Prezidenta Ukraini vid 02 chervnya 2013 r.[Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0004100-10>.
13. Pro Natsionalniy plan diy na 2013 rik schodo vprovadzhennya Programi ekonomichnih reform na 2010 – 2014 roki : Ukaz Prezidenta Ukraini vid 12 bereznya 2013 r. № 128/2013 // Ofitsiyiny visnik Prezidenta Ukraini – 2013. – № 7. – S. 3.
14. Uryad Shotlandiyi. Strategiya psihichnogo zdorov'ya u Shotlandiyi: 2012 – 2015/Uryad Shotlandiyi. [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: <http://www.scotland.gov.uk/Publications/2012/08/9714>.